ויקרא ה

א. פון פסוק[1] „אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות וגו׳" — און ער דאַרף דערפאַר ברענגען אַ חטאת, ווי מבואר אין דער פרשה — איז רש״י מעתיק די ווערטער „אשר נשיא יחטא" און איז מפרש: לשון אשרי, אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו ק״ו שמתחרט על זדונותיו.

דער מקור פון דעם פירוש רש״י איז דרשת רז״ל (אין תורת כהנים[2] און אין גמרא[3]). און כאַטש אַז רש״י׳ס דרך איז צו מפרש זיין נאָר פשוטו של מקרא — איז ער מעתיק בפירושו די דרשות רז״ל וועלכע זיינען מוכרח אין פשטות הכתובים — און אַזוי איז עס בעניננו, אַז רש״י דאַרף אַנקומען צו דרשת רז״ל (ווי די גמרא[4] איז מבאר דעם טעם הדרשה): ווייאַלד דער פסוק איז משנה פון דעם ווי עס דאַרף שטייען בפשטות, ווי דער לשון בא חטא פון „כהן המשיח" און פון „כל עדת ישראל" — וואָס דאַרטן שטייט „אם הכהן המשיח יחטא גו׳", „אם כל עדת ישראל ישגו גו׳"[5] און דאָ זאָגט ער „אשר נשיא יחטא גו׳" — איז פון דעם מוכח אַז דאָ מיינט עס ניט כפשוטו.

מ׳דאַרף אַבער פאַרשטיין: די פשטני המקרא לערנען דאָך איין אינעם לשון „אשר נשיא יחטא" כמה פירושים על דרך הפשט: א) דער איבן עזרא טייטשט, אַז „אשר נשיא יחטא" קומט בהמשך צו דער פריערדיקער פרשה „ואם כל עדת ישראל" און עס מיינט כאילו ס׳וואָלט דאָ געשטאַנען „ואם אשר יחטא הוא נשיא גו׳"[6]. ב) דער רמב״ן לערנט, אַז דער לשון „אשר" דאָ האָט דעם זעלבן טייטש ווי דער וואָרט „כאשר (נשיא יחטא)" — ווי, לדוגמא, „כאשר בא יוסף אל אחיו"[7], „כאשר כלו לאכול"[8] וכיו״ב, וואָס ווייזט אויפן ענין הזמן — בשעת דער נשיא יחטא („ויחסר כ״ף הדעת").

ואפילו ננים, אַז לדעת רש״י זיינען די פירושים הנ״ל (וכיו״ב) ניט גלאַטיק, און דעריבער דאַרף מען אויך דעם פירוש פון חז״ל ע״פ דרוש, האָט אַבער רש״י געדאַרפט (פריער) ברענגען אַ פירוש לפי פשוטו און דערנאָך מוסיף זיין „ומדרשו" אַדער „ורבותינו דרשו" וכיו״ב[9] (אַז „אשר" איז לשון „אשרי כו״). פאַרוואָס זאָגט ער נאָר דעם פירוש „לשון אשרי", ועוד — ער איז אפילו ניט מקדים אַז דאָס איז „מדרשו" וכיו״ב?

ב. אפילו אַז מ׳זאָל אַננעמען אַז דער פירוש אשר „לשון אשרי" האָט אַן אָרט בפשוטו של מקרא — איז ניט מובן:

א) וואָס ער איז מוסיף „אשרי הדור כו״ — פון וואַנען איז די הוכחה אַז

1) פרשתנו ד, כב.
2) עה״פ.
3) הוריות יוד, ריש ע״ב. ירושלמי שם פ״ג ה״ב. תוספתא ב״ק פ״ז, ב. — אלא שברש״י הוא בשינויים מכל הנ״ל, כדלקמן בפנים ובהערה 32.
4) הוריות שם. וראה רש״י שם ד״ה שאני.
5) וכן לקמן (ד, כז) ואם נפש גו׳.
6) וברשב״ם: כמו ואשר ניתן כתר מלכות בראשו כמו וכתר מלכות אשר נתן בראשו.
7) וישב לז, כג.
8) מקץ מג, ב.
9) להעיר ממאירי להוריות שם: דרך צחות אמרו.

„אשרי" מיינט דאָ בשייכות (ניט צום נשיא המפורש בקרא, נאָר) צום דור[10]?

ב) אין וואָס באַשטייט דער אושר, דער גליק פאַרן דור ווען דער נשיא איז „נותן לב להביא כפרה על שגגתו כו'"?

ג) וואָס איז נוגע צום פשט ותוכן הפרשה פון חטאת הנשיא דאָס וואָס „אשרי הדור וכו'"?

ד) אין די מדרשי חז"ל הנ"ל איז נאָך דעם „אשרי הדור כו'" — דאָ א ביאור: אם נשיא שלו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו הדיוט[11] (לערנען מפרשים[12], אז דאָס איז) א נתינת טעם אויף „אשרי הדור" — ווארום בשעת דער נשיא ברענגט א קרבן אויף א חטא, לערנען פון עם אפ די אנשי הדור (הדיוטות), בק"ו, צו טאָן תשובה און ברענגען א קרבן אויף זייערע חטאים.

לפ"ז איז אינגאַנצן ניט מובן: פאַר־ווָאָס איז רש"י משמיט דעם סיום פון דרשת חז"ל („אם נשיא שלו"), ווָאָס דערמיט דוקא איז מוסבר דער ענין פון „אשרי הדור", ווָאָס רש"י ברענגט בפי־רושו[13]? ואדרבא — אויב א בן עשר למשנה וכו' דארף האבן א ביאור, על אחת כו"כ א בן חמש למקרא!

ולהעיר — ס'זיינען דאָ מפרשים[14] ווָאָס זיינען מפרש דעם טעם פון „אשרי הדור": ווייאַלד דער נשיא (דער מלך) איז מתחרט „על שגגתו" און „אינו מתבייש לומר חטאתי", און ער זאָגט ניט „גדול אני וחשוב אני איך אומר חטאתי" — וואָס דאָס באַווייזט אז ער איז אן עניו ושפל — דערפאַר איז „אשרי הדור" וואָס זיי האבן א נשיא וואָס „אינו מתנשא ואינו מתגאה" וואָס צוליב דעם וועט זיין מלכות האבען א קיום — „מלכותו תעמוד".

אבער ע"ד הפשט — איז דאָן ניט מובן דער „אשרי הדור",

וויבאַלד אז דער (עיקר) אושר איז (ניט בנוגע צו אנשי דורו, נאָר) בשייכות צום נשיא ומלך, אז דעמאָלט וועט זיין מלכות האבען א קיום — פאַרוואָס איז די הדגשה „אשרי הדור"?

ג. אויך דארף מען פאַרשטיין: א) אין די מאמרי רז"ל איז דער לשון „אשרי הדור שהנשיא שלו מביא חטאת על שגגתו"[15] — רש"י איז אבער משנה

10) בדברי דוד (להט"ז) בפרש"י: ולא אמר אשרי הנשיא בזה דא"כ פשיטא שיש שבח לנשיא בזה ומאי רבותי' דנשיא אלא כו' (ועד"ז כתב במנחה בלולה כאן). אבל בפשטות מובן הרבותא דנשיא יותר מכל אדם מכיון „שאין לבו כפוף" (לשון רש"י הוריות שם ד"ה צריך) וצריך להיות אצלו הרגש הרוממות והנשיאות כמ"ש במפרשים, וראה לקמן בפנים (ולהעיר ממאירי שם: וכל שהוא בדרך זה אשריו ואשרי דורו).

ועפ"ז מתורץ ג"כ מה שהקשה בגור"א כאן „וא"ת מאי שנא בנשיא דכתב ה"ה אחר אשריו כו'". [ומה שתירץ: ואין זה קשיא דאין לומר אשרי לו בשביל שחטא אבל אשרי הדור שהם לא חטאו ויש להם נשיא אם הוא חוטא מתחרט על שגגתו (וראה גם באר שבע הוריות שם) — צ"ע איזה אושר נמשך מזה להדור שהנשיא מתחרט כו' (אם לא זה שלמדין ממנו, כדלקמן בפנים מגמרא)].

11) כ"ה בהוריות שם•. ועד"ז בתו"כ. ובירושלמי: נשיא שלו כו' לא כל שכן ההדיוט.

12) באר שבע להוריות שם. קרבן אהרן לתו"כ. פני משה ומראה הפנים לירושלמי שם. ועוד.

•) במאירי שם: אם נשיא שלו כך אי אתה צריך לומר שכן בהדיוט.

13) עפ"ז מובן שדוחק גדול לפרש (כמ"ש בדברי דוד ומנחה בלולה כאן) שזוהי כוונת רש"י.

14) גו"א בפרש"י.

15) כ"ה בתו"כ, תוספתא וירושלמי (ובירושלמי: אשרי שהנשיא שלו — וליתא תיבת „הדור"). ובבבלי: שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו (במקום „חטאת"). ובבחיי כאן הלשון „מביא קרבן חטאת". ועד"ז הוא השינוי בין הבבלי תו"כ וירושלמי בהמשך

ומאריך בלשונו: נותן לב להביא[16] כפרה[17] על שגגתו?

ב) פאַרוואָס איז רש"י מעתיק פון פסוק נאָר „אשר נשיא יחטא"? דער אושר איז דאָך דערפאַר וואָס ער ברענגט א „כפרה על שגגתו", האָט רש"י געדאַרפט ברענגען דעם משך פון צווייטן פסוק (וואו ס'רעדט זיך וועגן דעם קרבן וואָס ער דאַרף ברענגען), אַדער עכ"פ מרמז זיין דעם המשך מיט א „וגומר"[18].

ד. דער ביאור אין דעם:

בנוגע דעם פירוש „אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב כו'", דאַרף רש"י ניט מקדים זיין אז דאָס איז „מדרשו" וכיו"ב, ווייל ער האָט עס שוין פריער מפרש געווען — אין זעלבן ענין (פון דעם פאַרבונד פון דעם גאַנצן פאַלק מיט דעם חוטא). ביים פסוק[19] „אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם" פירש"י: „ופשוטו לפי אגדה כשהכהן הגדול חוטא אשמת העם הוא זה שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם ונעשה מקולקל" — ובמילא דאַרף רש"י ניט איבער'חזר'ן אויך דא אז דאָס איז „פשוטו לפי אגדה".

הדרשה*.

16) כ"ה ברוב הדפוסים. וכן בדפוס ראשון וכמה כת"י רש"י. אבל בדפוס שני ובכמה כת"י: שהנשיא שלו מביא כו'. ועד"ז הוא בטור הארוך מפרש"י. אבל הרמב"ן הביאו מתו"כ.

17) וכ"ה גם בדפוס שני (ורמב"ן וטור הארוך עה"פ). ובכמה כת"י רש"י „מביא קרבן" כבגמ'.

18) ובפשטות י"ל שלפעמים מעתיק רש"י התחלת הענין וכוונתו לכל המשך הפרשה, כמדובר כמ"פ.

19) ד, ג.

---

*) בתוספתא ליתא המשך הדרשה.

און אויך — מצד דעם (זיין פריער־דיקן) פירוש איז רש"י מכריח, אז דער אושר דא (אשרי הדור) מיינט ניט ווי דער (סיום ו)ביאור הנ"ל (ס"ב) — אז בשעת דער נשיא ברענגט א קרבן „על שגגתו" לערנען זיך אפ פון זיין הנהגה אויך אנשי הדור (הדיוטות) — וואָרום לפ"ז ווערט די שאלה: אויך פון כהן המשיח דאַרף מען זיך אפלערנען די הנהגה צו ברענגען א קרבן לכפרה, טא פאַרוואָס איז דער „אשרי" מפורש דוקא בא דעם נשיא און ניט פריער ביים כהן המשיח[20]? ויתרה מזו — בא כהן המשיח איז מודגש דער היפך — „לאשמת העם".

און כאטש אז י"ל אז די הנהגה פון א נשיא איז מער עלול צו פועל זיין מ'זאל זיך פון אים אפלערנען — ווייל מה־דאך א נשיא, וואָס „אין לבו כפוף"[21] ער שטייט אין א מצב כשמו פון התנשאות הרמה והגבהה (ובפרט אויף אנשי דורו), און פונדעסטוועגן איז ער חוזר בתשובה און מביא קרבן על שגגתו[22] — איז דאך עאכו"כ אז דאָס דאַרף זיין די הנהגה פון שאר העם — הדיוטות — וואָס ביי זיי איז ניטא די תנועה פון התנשאות*[22].

אבער, לאידך גיסא, איז דא א יתרון אינעם ק"ו בנוגע א כהן המשיח, כהן גדול: זייענדיק מובדל מעם מצד גודל קדושתו[23] און אויך מצד זיין שטענדי־

---

20) להעיר מיפה מראה לירושלמי שם.

21) פרש"י הוריות שם.

22) ראה משכיל לדוד בפרש"י. אבל אינו מפרשו לענין לימוד שאר העם ממנו.

*22) ראה כלי יקר פרשתנו ד, כ.

23) כמובן כבר מעלתו בפ' תצוה. ולהעיר שרק בו נאמר (ויק"ר א א, כג. יג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים. — דלכאורה קד"ק שייך רק לכה"ג, והרי רק הוא נכנס לקד"ק — ועפ"ז בקרא „להקדישו קד"ק הוא ובניו" — להקדישו קאי אכולם וקד"ק —

קער עבודה אין מקדש, און נאכמער, ער איז דאך דער וואס איז מכפר על כל ועל כלל ישראל, און אעפ"כ ברענגט ער א קרבן על שגגתו — ובפרט אז דער קרבן ברענגט ער אין דעם אופן, ווי די תורה זאגט: „והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה" — „חוץ לג' מחנות"[24], אז אלע ג' מחנות זען ווי ער ברענגט א קרבן אויף א חטא בשוגג[25] — איז כש"כ ביי אלע אידן, וואס זיי זיינען ווייט פון זיין מדריגה, אז ממנו ילמדו ניט צו שעמען זיך ברענגען א קרבן אויף א חטא.

דערפון אלעם איז א הוכחה, אז דער פירוש פון „אשרי הדור" ביי א נשיא מיינט ניט דאס וואס דער דור וועט זיך פון אים אפלערנען (בק"ו וכו')[26], נאר אז אנדער ענין (וואס איז ניטא ביי כהן המשיח) — און וועלכן רש"י לערנט ארויס פון דעם פסוק, כדלקמן.

ה. אין דעם פסוק „אשר נשיא יחטא" שטעלן זיך צוויי שאלות:

א) דער ווארט „אשר" (במובנו הפשוט: וואס וכו') ווייזט, בכלל, אז מען האלט אין מיטן אן ענין, אז דער ווייטערדיקער ענין איז בהמשך צו דעם וואס שטייט פריער — איז ניט מובן: וואס פאר א שייכות האט דער ענין פון „אשר נשיא יחטא" צום פריערדיקן ענין וואס „חטאת הקהל הוא"[27]?

ב) וויבאלד אז מ'זאגט אז די תורה וויל דערמיט מדגיש זיין דעם ענין פון „אשרי הדור" וואס זיין נשיא ברענגט א קרבן על שגגתו, האט דאס די תורה גע־דארפט מרמז זיין (ניט אין די ווערטער „אשר נשיא יחטא" וואס ריידן וועגן דעם חטא פון נשיא, נאר) אין דעם צווייטן פסוק, וואו עס רעדט זיך וועגן זיין כפרה (תשובה וכו') — „הודע אליו חטאתו גו' והביא את קרבנו גו'" — ביים ענין החטא פאסט לכאורה ניט צו זאגן „אשרי"!

מצד די צוויי קשיות לערנט רש"י, אז דער „אשרי" ביי נשיא איז טאקע ניט בנוגע זיין פועל־ממש'דיקן ברענגען א קרבן אויף שגגתו, נאר בשייכות צו אן ענין וואס איז פארבונדן מיטן חטא (און דאס דייטעט רש"י אן דערמיט וואס ער איז משנה פון לשון רז"ל און זאגט „נותן לב להביא כפרה על שגגתו"), כדלקמן.

ו. אין דער פריערדיקער פרשה שטייט: „אם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו", וואס דאס מיינט אז סנהדרין „טעו להורות באחת מכל כריתות שבתורה שהוא מותר" און „עשו צבור על פיהם"*[27] — און אעפ"כ (פירט אויס דער פסוק) „חטאת הקהל הוא".

ס'איז מובן מאליו, אז וועג א איד ברענגט א קרבן חטאת איז ביי אים דא

על אהרן, ועפ"ז גם מובן כפל הלשון (ועד"ז — ברמב"ם (הל' שמיטה ויובל בסופן)), אבל ל"מ כן בהוריות יג, א וכמפורש בחדא"ג שם. ולהעיר מזח"ג קעו, ב. ב"ק לח, א. — ואולי יל"פ קדה"ק בנוגע לבניו — שכאו"א מהם ראוי להיות כה"ג.

24) ד, יב וברש"י. משא"כ בחטאת הנשיא.

25) להעיר מאברבנאל שם.

26) בפרש"י הוריות שם: „צריך אתה לומר מה הדיוט בתמי' כלומר אם המלך שאין לבו כפוף מרגיש ומביא קרבן על שגגתו כ"ש שהדיוטות מרגישים שלבם כפופים". ומלשונו משמע קצת שס"ל דמש"א „אם נשיא שלו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו הדיוט" אינו מפני שלמדין ממנו כ"א — הוכחה על מצב הדור. ועפ"ז לכאורה צ"ל לפירושו (גם בגמרא) דגם הפירוש ב„אשרי הדור" אינו מטעם שלמדין ממנו.

27) ראה בחיי, פענח רזא, בעה"ט עה"פ. מנחה בלולה. ש"ך עה"ת.

*27) ד, יג וברש"י.

(און עס מוז זיין[28]) דער הרגש החרטה והתשובה — און אזוי אויך בנדו"ד, ווי־באלד דער פסוק איז מדגיש „חטאת הקהל הוא", אז דאס איז א חטאת וואס ווערט געבראכט פון גאנצן קהל, דארף מען זאגן, אז דער רגש החרטה והתשובה איז דא ביים גאנצן קהל. ולכאורה: ווי איז שייך אז דער גאנצער קהל זאל חרטה האבן און תשובה טאן אויף א „חטא" וואס זיי זיינען איבער־הויפט ניט שולדיק, אפילו בשוגג, זיי האבן דאך געטאן דאס וואס עס פאדערט זיך פון זיי ע"פ תורה — צו פאלגן די סנהדרין!

איז רש"י מפרש, אז דערפאר שטייט אין פסוק „אשר נשיא יחטא": רש"י דארף ניט אויסטייטשן דאס וואס איז מובן מאליו, אז דאס מיינט „אם[29] נשיא יחטא"[30]; נאר שרייבן חידושו, אז ווי־באלד אז דער פסוק זאגט עס בלשון „אשר", וואס באווייזט אז דאס קומט בהמשך צו פריער, לערנט מען ארויס אז דער „פשוטו" איז דא „לפי אגדה" — אז דאס איז (אויך) לשון „אשרי": וויבאלד אז דער נשיא, בשעת ער פאלט דורך אין חטא בשוגג, איז אים נוגע ניט נאר צו מקיים זיין דעם ציווי התורה און ער איז „מביא חטאת על שגגתו", נאר ער איז מרגיש און דערהערט דעם חסרון און חומר פון דעם חטא אליין, וואס דערי־בער איז (ניט נאר וואס ער בריעגט דעם קרבן בפועל[31], נאר) „נותן לב להביא כפרה על שגגתו ק"ו שמתחרט[32] על זדונותיו" — דערפאר איז „אשרי הדור" — ער באוואלנט דורכדעם און איז מעורר (באופן ישר) אנשי דורו וועגן דעם חומר ענין החטא און אויף וויפל מ'דארף זיין אפגעהיט ניט נכשל וועלן אויך אין א חטא בשוגג.

און דאס איז דער המשך פון „אשר נשיא יחטא" מיט פריער, מיט „חטאת הקהל": וויבאלד אז דער נשיא פילט אזוי שטארק דעם חומר אפילו פון א חטא בשוגג, איז מובן, אז אויך בשעת דער גאנצער קהל האט געטאן א חטא (אע"פ — אז ניט זייענדיק כלל שולדיק אין דעם), איז דער נשיא בהנהגתו פועלט ביים גאנצן קהל דעם רגש וואס וועלן ארויסגערופן ביי די מביאי החטאת — חרטה ותשובה.

ז. ע"פ הנ"ל איז אויך מובן וואס בא כהן המשיח זאגט די תורה „לאשמת העם" און דערמאנט כלל ניט דעם ענין פון „אשרי הדור" וואס שטייט ביי „אשר נשיא יחטא":

„אשרי הדור כו" (פאסט בעיקר) אויף א דור וואס איז מלכתחילה אויסגעהיט פון א חטא[33], אויך פון א חטא בשוגג, און ניט אזויפיל אויף די וואס פאלן דורך אין א חטא און דערנאך טוען זיי תשובה און בריינגען א קרבן.

---

28) ראה תרגום דבראשית ד, ז (הוזכר בפרש"י שם).

29) כפרש"י לפנ"ז (ויחי מח, ו. ראה מפרשי רש"י שם. והרא"ם ראה יא, כז סותר עצמו לפירושו בויחי שם). וראה מלבי"ם כאן.

30) וכ"ה בת"א כאן. אבל בתיב"ע „בזימנא כו" כברמב"ן.

31) וי"ל דזה שבמפרשים הנ"ל (הערה 12) פירשו בתו"כ וגמ' שלמדין ממנו, כיון שמפורש שם רק הבפועל „הנשיא שלו מביא חטאת (קרבן) על שגגתו".

32) כ"ה ברוב הדפוסים ובכמה כת"י רש"י. אבל בדפוס ראשון, שני וכמה כת"י „ק"ו על זדונותיו". וראה הלשון בדרז"ל הנ"ל. ובבחיי: אם הנשיא שלו מביא חטאת על שגגתו צריך לאמר מה מביא על זדונו.

33) ראה גו"א ובאר שבע (שהובאו לעיל הערה 10). ולהעיר מסוכה נג, א: אשרי מי שלא חטא ומי כו'. תהלים מזמור א: אשרי האיש אשר לא הלך גו'.

אין דעם באשטייט דער חילוק צווישן כהן המשיח און א נשיא: דער תפקיד פון כהן המשיח איז „לכפר עליהם ולהתפלל בעדם", מקריב זיין קרבנות און מכפר זיין אויף כלל ישראל, דעריבער איז אפילו בשעת אנשי דורו זעען אז ער ברענגט א קרבן אויף א חטא בשוגג רופט עס אויך ביי זיי בעיקר ארויס (ניט אזוי די אויסגעהיטנקייט ניט צו באגיין אן עבירה מלכתחילה, נאר) דעם רגש אז נאכדעם ווי מ'האט געטאן אן עבירה זאל מען זיך ניט שעמען און ברענגען א קרבן אפילו „על שגגתו".

[און אפילו ווען דער כהן המשיח איז מעורר אידן אויף חומר החטא, וויבאלד אבער אז זיין תפקיד איז צו מכפר זיין אויף אידן, דעריבער האט ניט זיין התעוררות די געוונדיקע ווירקונג אויף זהירות מהחטא, נאר הויפטזעכלעך אויף תיקון וכפרת החטא — בהתאם צו זיין תפקיד].

משא"כ ביים נשיא וואס זיין ענין איז צו אנפירן מיטן דור און עניני מלכות ומדינה וכו' און פונדעסטוועגן איז ער „נותן לב להביא כפרה על שגגתו", ער איז „מרגיש" און בדרך ממילא מעורר אויף חומר ענין החטא, דאס פועלט אז מ'איז מלכתחילה זהיר בחטא, און במילא איז „אשרי הדור".

ח. מיינה של תורה אין פירוש רש"י: „נשיא" דא מיינט דאך (ניט א נשיא שבט, נאר) „זה מלך שנאמר מכל מצות ה' אלקיו שאין על גביו אלא ה' אלקיו"[34] (און ווי מובן פון דעם מאמר גופא — „אשרי הדור").

דער חילוק צווישן א כהן גדול און א מלך אין זייער השפעה ופעולה אויף אידן: דער כהן גדול איז ממשיך אהבת ה' — אהבה רבה — צו אידן[35], און דורכן מלך ווערט נמשך ביטול און יראת ה' צו זיי[36].

אהבה איז דער שורש אויף אלע רמ"ח מ"ע, און יראה אויף די שס"ה מצות לא תעשה[37], לפ"ז קומט אויס, אז מצד דעם אויפטו פון כהן גדול — המשכת אהבת ה' — הערט זיך אן, אז מ'דארף טאן, מקיים זיין רצון העליון, ובנדו"ד — מקיים זיין ציווי ה', כולל — ברייגען א קרבן; מצד יראת ה' ווערט דערהערט דער חומר החטא, אז ער איז „ירא למרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה"[37].

ט. בעומק יותר: א קרבן חטאת קומט אויף א חטא בשוגג, וואס ער טוט עס שלא מידיעתו, אבער דאס גופא, וואס דער מענטש האט געקענט דורכפאלן אין אן עבירה בשוגג, איז א באויז אז ער איז ניט אינגאנצן ווי עס דארף זיין, עס קומט „מהתגברות נפש הבהמית שמנוגה"[38].

און דאס איז דער טעם וואס בא „כהן המשיח יחטא" שטייט „לאשמת העם", און בא א נשיא „אשר — אשרי הדור": מצד דער עבודה פון אהבת ה' (וואס קומט דורך דעם כהן גדול), וויבאלד אהבה (אפילו אין די העכסטע מדרגות[39]) איז בבחי' התפשטות ומציאות —

---

34) משנה הוריות י', א.

35) ראה ד"ה ועשית בגדי קודש בתו"א (פב, א ואילך) ואוה"ת שם (ע' א'תקפז ואילך). ועוד. דרושים עה"פ בהעלותך את הנרות (לקו"ת, ועוד) בהדלקת הנרות שע"י אהרן.

36) דרמ"צ מצות מינוי מלך בתחלתה.

37) תניא פ"ד.

38) אגה"ק סו"ס כח (מלקוטי תורה (להאריז"ל) פ' ויקרא). וראה רש"י שבועות (ב, א) ד"ה תולה. — ולהעיר מפרש"י נח (ט, ה) ומשפטים (כא, יג) — וראה לקו"ש ח"ג ע' 944 ואילך.

39) ראה תניא פל"ה (מד, ב): ואף צדיק גמור שמתדבק בו באהבה רבה כו' וא"כ זה האוהב שהוא

„יש מי שאוהב"[40], וואָרום די תנועה פון אהבה איז פאַרבונדן מיט מציאות האדם — קען פון דעם אַרויסקומען בהשתל־שלות (אין מדריגת „עם"[41]) אַ חטא בשוגג עכ"פ, מצד דער התגברות פון זיין מציאות.

אָבער מצד יראת ה' וואָס ווערט נמשך צו אידן דורכן מלך (וואָס ער איז בטל למלכות שמים און פון אים ווערט דער ביטול נמשך צום עם[36]), זיינען אידן בטל בתכלית צום אויבערשטן, דעריבער איז ניטאָ קיין אָרט אַז עס זאָל אַרויסקומען אפילו בהשתלשלות אַ תנועה פון ישות ומציאות ובמילא אויך ניט קיין ענין פון חטא בשוגג.

יו"ד. די הוראה פון פירוש רש"י אין עבודת האדם:

די וועלט ווערט אָנגערופן „גוף גדול" און דער מענטש איז געגליכן צו אַן „עולם קטן"[42]. איז כשם ווי ס'איז דאָ דער נשיא הדור, דער מלך, עד"ז בגוף האדם איז דאָ דער מלך שבו וואָס דאָס איז דער ראש[43] ומוח וואָס איז דער שליט אויפן גאַנצן גוף [און ווי ס'איז מרומז אין די ראשי־תיבות פון וואָרט „מלך"[44]: מוח, לב, כבד — די דריי שליטין בגוף האדם[45] — און דער ערשטער אות (דער עיקר און) ראש התיבה (פון דעם גאַנצן וואָרט[46]) איז מ', מוח שבגוף האדם].

און אויף דעם איז די הוראה „אשרי הדור": ווען איז די הנהגה פון „דור" — פון דעם אדם — כדבעי, ביז אין אַן אופן פון „אושר" — ווען „הנשיא שלו נותן לב", בשעת ביי אים איז „מוח שליט על הלב", וואָרום „כל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאותו שבלבו שלא למלאות משאלות לבו במעשה דבור ומחשבה כו'"[47], דעמאָלט איז ער אויסגעהיט ניט צו דורכפאַלן אין אַ חטא.

און בשעת ער ווערט נכשל אין אַ חטא אפילו נאָר בשוגג, דאַרף ער ניט נאָר תשובה טאָן אין פועל ממש (מביא קרבן על שגגתו), נאָר ער דאַרף זיך אַריינ־טראַכטן במוחו אַז אויך אַ חטא בשוגג איז אַ זאַך אין וועלכער ער איז שולדיק כנ"ל, ווייל ווען ער וואָלט ניט דער־לאָזט די התגברות פון נפש הבהמית, וואָלט ער צו דעם ניט צוגעקומען.

און בשעת ס'איז דאָ ביי אים די העמקת הדעת אין דעם חומר הדבר פון טאָן אַ זאַך וואָס איז היפך רצון העליון[48], דעמאָלט „הנשיא שלו נותן

יש כו' [אלא דשם מדבר לא בההפרש דאהבה ויראה כ"א בין עבודת אהוי"ר ל„מצות ומע"ט", כמ"ש לפנ"ז „אפי' הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים אעפ"כ כו' רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו": משא"כ בהמבואר בפנים ההפרש בין תנועת האהבה והיראה (ביטול) כמצויין בהערה הבאה].

40) תו"א קיד, סע"ג ואילך. ביאוה"ז פא, א־ב. ובכ"מ. וראה ספר הערכים־חב"ד ח"א (ע' רעט ואילך) בבחי' ישות שבאהבה לגבי יראה, וש"נ.

41) ראה שער היחוד והאמונה פ"ז. ולהעיר מפרש"י בהעלותך יא, א.

42) תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז תס"ט (ק, ב). וראה אדר"נ פל"א, ג.

43) ראה שבת סא, א.

44) מגן אבות לרשב"ץ פ"ה מי"ט. ערכי הכינויים (לבעל סה"ד) בערכו. ניצוצי אורות לזוח"ב קנג, א (בשם הרמ"ז).

45) זהר שם. ובז"ח רות (פ, א): ותלתא מלכין אינון בגופא מוחא לבא וכבדא — ולהעיר מתורת שלום ד"ה תלת שליטין.

46) ראה שעהיוה"א פי"ב: שכל אות הקודמת בצירוף היא הגוברת והיא העיקר כו'.

47) תניא פי"ב.

48) אגה"ת פ"ז.

לב״[49] — פועלט דער מוח (דער נשיא) די הכנעה אין לב[50], „להיות נשבר ונדכה״, וואס דורכדעם ווערט ניט נאר די כפרה על שגגתו, נאר אויך „העברת רוח הטומאה והסט״א״[48] בכלל, און עס פועלט אויך די שבירה אין נפש הבהמית.

און בשעת בא אים איז די תשובה אויך אויף א שוגג באופן כזה, איז „קל וחומר שמתחרט על זדונותיו״, ער לערנט אפ פון דעם „קל״ — בא אים איז „קל״ ניט דורכפאלן אין זדונות, ווייל דער נה״ב ויצה״ר איז בא אים געוואָרן נשבר ונכנע —

און דורכדעם וואס בא יעדן אידן איז מושל ושולט זיין „נשיא״, דער מוח שבראש, איז דאס ממהר אז דאס זאל זיין דער דור פון „ודוד עבדי נשיא להם לעולם״, און „מלך עליהם״[51], בביאת משיח צדקנו וועט עס וועט נתגלה ווערן מלכותו של הקב״ה והי׳ ה׳ למלך על כל הארץ (הדור).

(משיחת ש״פ ויקרא תשכ״ח)

---

49) ו„עיקר התשובה בלב״ (תניא פכ״ט — לו, ב. אגה״ק סי׳ יוד — קטו, ב). וראה אגה״ת פ״א. ובכ״מ.

50) להעיר מלשון הרמב״ם הל׳ תשובה (פ״ב ה״ב): ומה היא התשובה שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו כו׳.

51) יחזקאל לז, כד־כה.